

SZABÓNÉ KÁRMÁN JUDIT PhD

A SZEGREGÁLT OKTATÁS EREDMÉNYEI

A kísérletezés határai

Magyar Nevelés-és Oktatáskutatók (HERA) Konferencia 2023. Szombathely

Absztraktkötet

Ma már az oktatáskutatókon, a nevelésszociológusokon, a társadalomtudományok művelőin (Havas-Kemény-Liskó 2002., Zolnay, 2005., Kerülő, 2008., Szabóné, 2009., Fejes-Szűcs, 2018) túl is, a felelősségteljesen gondolkodók közül sokan többé-kevésbé tisztában vannak azzal, hogy az oktatási szegregáció – bármilyen köntösbe is csomagolják (pl. „a romáknak is jobb külön tanulni”) – az esélyegyenlőtlenség „melegágya”; felerősíti a társadalom polarizálódását, egyre magasabb falat emel a többség és a kisebbség közé, megakadályozza, hogy a roma/cigány gyermekek sikeres és eredményes iskolai pályát fussanak be, piacképes szakmához jussanak, nagyobb arányban bekerüljenek a felsőoktatásba. A szegregáció társadalmi zsákutca. (Szabóné, 2008) E tudat, s a törvényi szabályozás (a 2000-es évek elejétől kezdve megszületett egyenlő bánásmódról, az oktatási esélyegyenlőtlenség megszüntetéséről szóló jogszabályok, a deszegregációs törvény) ellenére továbbra is – immár törvénytelenül, olykor a törvényt kijátszva – igen nagy számban tanulnak a többségtől elkülönítve hátrányos helyzetű cigány és nem cigány gyermekek. Úgy tűnik, a törvényi szabályozás ellenére a „szeretetteljes szegregációnak”, a reszegregációnak továbbra is van helye hazánkban. Mindennek következményei az egész országra nézve súlyosak, mégis hazánk egyik véleményformáló, jelentős olvasótáborral bíró irodalmi-közéleti (politikai) hetilapjában megjelenhetett az elkülönített oktatást elfogadó, sőt, támogató írás: *„Lehetséges-e olyan szegregált iskolai oktatás, amely elegendően jól szolgálja a társadalmi integrációt? Elkötelezett, találékony, hivatásuknak élő pedagógusok nélkül biztosan nem. Persze pénz is kell hozzá, és nem kevés. Vannak már tartós, reményt keltő példák. A Huszár telepi görögkatolikus iskola mind a két feltételt teljesíti, és egyetlen jelentkezőt sem utasít vissza. Hagyni kellene, hogy bizonyíthasson.”* (Garay, 2022) Az írás pontosan tíz évvel a reszegregált iskola megnyitása után készült. A „kísérletezésre” tehát elegendő idő állt rendelkezésre. Tanulmányom e „tartós, reményt keltő példák” feltárására vállalkozik.

Kutatásomban azt vizsgáltam, vajon milyen objektív eredményekkel jár a szegregált oktatás? Az elkülönített oktatás eredményeit kvantitatív és kvalitatív módszerekkel vizsgáltam szegregált és reszegregált intézmények esetében. Elemeztem az Országos Kompetencia Mérés során kapott adatokat a vizsgált iskolák esetében (2011/2012-2021/2022 tanévek), az Oktatási Hivatalban a rájuk vonatkozó, hozzáférhető információkat (2011-2022), az érintett iskolák honlapjait. Összehasonlító vizsgálatot végeztem az adott települések iskolái, s az elkülönített oktatást megvalósító intézmények között. Fontosnak tartottam az országban sikeresen deszegregált iskolák diákjait befogadó intézmények OKM eredményeinek vizsgálatát és bemutatását is. Vizsgálataimat minden esetben tágabb kontextusba helyeztem; a vizsgált

iskolák eredményeit minden esetben összevettem a községi, városi, megyeszékhelyi, fővárosi s országos iskolák adataival.

Egy iskola pedagógiai munkájában, sikerességében meghatározó tényező a vezetés, a pedagógusok személye, a koncepció, a vízió. Az oktatáseredményességi vizsgálatok (Széll, 2014) egyértelműen bizonyítják, hogy a tanári kar fluktuációja, gyakori cserélődése a teljesítmények romlásához vezet. Kutatásomban elsősorban a szegregált oktatási intézmények pedagógusi-vezetői fluktuációját vizsgáltam.

A feltárt adatok – 10 év eredményei – azt mutatják, hogy az elkülönített, szegregált iskolák OKM eredményei meg sem közelítik az országos átlagot, s jelentősen elmaradnak minden vizsgált területen az adott településen lévő más iskolák eredményeitől is. A reszeregált, 10 éve működő „kísérleti” iskola eredményei még döbbenetesebbek; az alapszint alatt teljesítő diákok aránya 8. osztályban 100%, 6. osztályban matematikából 100%, szövegértésből 88,9 %. Iskolai eredményességről, továbbtanulási, szakmaszerzési lehetőségekről e gyermekek esetében bizonyosan nem beszélhetünk. Beszédes adat a reszeregált iskola esetében, hogy fennállásának 10 éve alatt 7 igazgatója volt.

Kutatásom adatai egyértelműen bizonyítják, hogy a szegregált, különösen a reszeregált oktatás elfogadhatatlan, zsákutca. Olyan intézményeket fenntartani, ahonnan tudásukban, teljesítményükben még az alapszintet sem elérő gyermekek kerülnek ki évtizedeken keresztül, megengedhetetlen.

Kulcsszavak: cigány/roma gyermekek, reszeregáció, oktatáseredményesség

IRODALOM

- FEJES JÓZSEF BALÁZS – SZÜCS NORBERT szerk. (2018): *Én vétkem. Helyzetkép az oktatási szegregációról*, Motiváció Oktatási Egyesület, Szeged
- GARAY BARNABÁS (2022): A sarki roma iskola *Élet és Irodalom* LXVI. évf. 18.
- HAVAS GÁBOR – KEMÉNY ISTVÁN – LISKÓ ILONA (2002): *Cigány gyerekek az általános iskolában*. OKI, Új Mandátum Kiadó, Budapest
- KERÜLŐ JUDIT (2008): Az integráció és a szegregáció kérdése egy iskolabezárás kapcsán *Új Pedagógiai Szemle* 58. évf. 2. sz. 12-29.
- SZABÓNÉ KÁRMÁN JUDIT (2008): A szegregáció mint társadalmi zsákutca. *Magyar Nemzet*, LXXI. évf. 16. sz. 6.
- SZABÓNÉ KÁRMÁN JUDIT (2009): A cigányság esélyegyenlőségének megteremtése a magyarországi oktatási rendszerben In: *Az esélyegyenlőség és felzárkóztatás vetületei az oktatásban*. Nemzetközi Neveléstudományi Konferencia, Szabadka, 2009, Forum Könyvkiadó, 215 – 222.
- SZÉLL KRISZTIÁN (2014): Az oktatási eredményesség iskolai vetületei. *Educatio*, 23(2), 336–343.
- ZOLNAY JÁNOS (2000): Pro Urbe Beszélő online 5. évf. 9-10. sz. 7. Roma-dossier